

Lesenková E.: Informační chování lékařských povolání ve vztahu k moderním knihovnicko-informačním službám ve zdravotnictví, disertační práce, Filozofická fakulta UK, Praha 2010

O p o n e n t s k ý p o s u d e k

Nárůst vědeckotechnických informací je trvale exponenciální. Lékaři, ale i zdravotníci dalších profesních kategorií, jsou povinni se stále vzdělávat. Aby byli ve svém snažení úspěšní, musejí zvládnout i nové technologické přístupy k validním informačním zdrojům. V této souvislosti oceňuji to, že Eva Lesenková tematizovala problematiku moderních knihovnicko-informačních služeb právě z pohledu specifické skupiny uživatelů, kterou tvoří zdravotníci.

Eva Lesenková předložila disertační práci v požadovaném rozsahu /celkem 142 stran, z toho 94 stran textu a 47 stran příloh/. Nechybí prohlášení o samostatném vypracování, ani abstrakt v českém a anglickém jazyce. Seznam použité literatury je obsáhlý /čítá 95 položek/, reprezentativní a zastoupena je jak domácí, tak zahraniční literatura. Celý text je klasicky členěn na teoretickou a praktickou část, která obsahuje vlastní kvantitativní šetření..

Mám-li hodnotit obsahovou stránku předložené disertace, musím korektně přiznat, že nejsem odbornicí v žádném oboru informačních věd. Nepochybně jsem však jedním z frekventativních uživatelů knihovnicko-informačních služeb. Prezentovaná problematika mě zajímá také proto, že působím jako vysokoškolský pedagog a spatřuji značný deficit studentů ve znalostech moderních přístupů k vědeckým informacím. Informační exploze není

zvládnutelná bez specifických dovedností a jejich absence možná přispívá k zjednodušené a problematické metodě „stahovat vše potřebné z internetu“. Souhlasím s autorkou, že strategie „všechno je obsaženo v Gogole a je to všem přístupné zdarma“ /str. 84/ je perspektivně neudržitelná a neutěšenou situaci je třeba neprodleně řešit. K úplnosti ještě dodávám, že Evu Lepenkovou osobně znám dlouhá léta. V jisté době jsme totiž obě pracovaly v Institutu pro další vzdělávání lékařů a farmaceutů v Praze, kde jmenovaná systematicky budovala moderní lékařskou knihovnu a kontinuálně zaváděla i moderní způsoby vyhledávání vědeckých dat.. Vzhledem k tomu, že patřím ke starší generaci a některé informační systémy dostatečně neovládám, vždy jsem oceňovala, že mě Eva Lesenková pomáhala s dohledáním „nedohledatelných“ dat a přispěla tak ke kvalitě mých knižních publikací. Totéž činila se svým pracovním kolektivem pro každého zájemce.

K obsahové stránce disertační práce:

Teoretická část je koncepčně promyšlená, ucelená a srozumitelně napsaná. Drobnou výtku lze vznést k převzaté definici vědy, která rozhodně nemůže být redukována na „soubor systematicky seříděných poznatků... a proces generování těchto poznatků ..“ /str.8/. Každá vědní disciplína je totiž vymezena především předmětem svého zkoumání a specifickými metodami. Podobně nelze zřetězit do jednotné charakteristiky medicínu, lékařství a zdravotnictví /str.7/, když medicína a lékařství „jedno jsou“ a zdravotnictví jako resort je organizační strukturou, v níž se právě lékařství /věda i výzkum/ realizuje. Celkově však vysoce hodnotím komplexní pojetí prezentovaných témat, které svědčí o vysoké odborné úrovni autorky.

Vlastní kvantitativní výzkum /dotazník a analýza získaných dat/ je metodicky dobře proveden a výsledky jsou náležitě zhodnoceny a interpretovány, nechybí ani konkrétní návrhy jak zlepšit přístup zdravotníků k informačním zdrojům moderními technologiemi. Ačkoliv E.Lesenková pracovala s dotazníkem a použila tudíž kvantitativní metodu, uvádí na str. 46, že „způsob sběru informací byl kombinovaný“. Prosím o vysvětlení, co měla na mysli pod pojmem „s možností interview“, kterým se jednoznačně rozumí kvalitativní výzkum. V přiloženém dotazníku postrádám údaj o anonymitě respondentů, i když je zřejmě předpokládána. Dále nerozumím tomu, proč byla zařazena i možnost označit jako nejvyšší dokončené vzdělání položka: vyučen/a nebo další bez maturity, když u tak cíleně vybraného souboru respondentů bylo možné očekávat, že ji nikdo „nezaškrtně“. Ostatně, jak se ukázalo, až na 2 výjimky, měli všichni respondenti vysokoškolské vzdělání. S opravdovým zájmem jsem si přečetla výsledky výzkumu, z nichž se většina stala podkladem pro nová zjištění. Pouze „konzultace s kolegy“ /str.71/, jako většinový způsob doplňování odborných znalostí /uvedlo ho 75% respondentů/ je evergreenem, u něhož překvapuje, že je favorizován i v době, kdy je k dispozici dostatek potřebných informací. Šokující však je nálezný, že 47% respondentů „zná“ principy medicíny založené na důkazech /str. 59/, ale nevyhledává je /!!!/ a dalších 18% je nezná a pouze 33% sleduje přehledové studie. Podobně skličující údaje se týkají návštěvnosti knihoven a zaráží i malé využívání e-zdrojů, uvážíme-li příznivou, tedy i „mladou“, věkovou strukturu respondentů. S alarmující situací je spjata i jistá naděje, když většina z nich by uvítala případné kurzy a školení,

jejichž obsahem by byly informace, jek cíleně a jednoduše využívat dostupné zdroje.

K formální stránce disertace:

Možná, že se z mé strany jedná o přecitlivělé „hnidopišství“ v používání českého jazyka. Možná, že jde o mou neznalost některých ustálených termínů, které se používají v informačních vědách. Přesto své drobné formální výhrady uvedu. Především pro zamyšlení nad specifickou terminologií a dále proto, že předpokládám a doporučuji, aby disertace Evy Lepenkové vyšla i jako knižní publikace.

1. V nadpisu i dále je používán pojem lékařské povolání, což je správné, ale v neobvyklých kombinacích. Opravdu se mohou „lékařská povolání“ nějak „chovat“? Není stylisticky správnější obrat: informační chování reprezentantů lékařských povolání? Podobně : „lékařská povolání udržují“, „lékařská povolání participují“ /oboje na str.72/, „lékařská povolání využívají“ /str. 73/. Podobně sporným slovním spojením je „zdravotničtí specialisté“ /str. 3/. Jedná se patrně o anglistmus, neboť v české terminologii je v pojmu zdravotník již obsažena jistá profesní specializace, když pak „specialisté“ jsou jasně kompetenčně vymezenou kategorií zdravotníků, resp. lékařů. Analogicky je používán i pojem lékařský knihovník a ráda bych věděla, zde je do jediné, či dominantně používané označení knihovníka specializované /lékařské/ knihovnické služby.

2. V textu lze identifikovat ještě několik nepřesností. Ne vždy jsou při prvním použití vysvětleny zkratky /NLK = Národní lékařská knihovna až na str.30/, u jmen citovaných nebo odkazovaných autorů je někdy uváděno plné křestní jméno, jindy jeho počátek, někdy chybí zcela /např. Kasal

na str.20, Corel atd. na str.23/. A konečně v bibliografických položkách je správné řazení údajů: ročník, rok, číslo, strana od - do /např. č.24/ střídán pořadím: rok, ročník, číslo, str. od-do /např. č.20/.

Námět k diskusi při obhajobě:

Na jedné straně autorka správně konstatuje, že je třeba informační technologie zpřístupnit v prostředí uživatele a nikoliv praktikovat tradiční strategii „uživatel v knihovnickém prostředí“. /str. 76/. Současně však zdůrazňuje potřebnost vzájemné interakce knihovníka a uživatele. Zajímá mě názor autorky, jak obě správné strategie zkombinovat v praxi.

Z á v ě r :

Disertační práce Evy Lepenkové je mimořádně kvalitní a přínosná. Formálně i obsahově splňuje stanovené podmínky pro získání vědecké hodnosti Ph.D. a jednoznačně ji doporučuji k obhajobě. Nepochybuji o tom, že bude úspěšná. Titul Ph.D. Evě Lepenkové plným právem patří.

Prof. PhDr RNDr Helena Haškovcová CSc.

Fakulta humanitních studií UK, Praha

Detašované pracoviště /pro korespondenci/:

120 00 Praha 2, Máchova 7

V Praze 25.dubna 2010